

บทที่ 4

บริบทของชุมชน

ในบทนี้เป็นการนำเสนอข้อมูลทั่วไปของชุมชน เพื่อให้มองเห็นภาพรวมของชุมชนในด้านต่างๆ เพื่อให้เข้าใจมุมมองที่ศึกษาภูมิหลัง กระบวนการทางสังคมและการเมืองของคนในชุมชน ในการรวมตัวกันเรียกร้องกรรมสิทธิ์ที่ดินทำกิน ตามหัวข้อวิจัยต่อไป

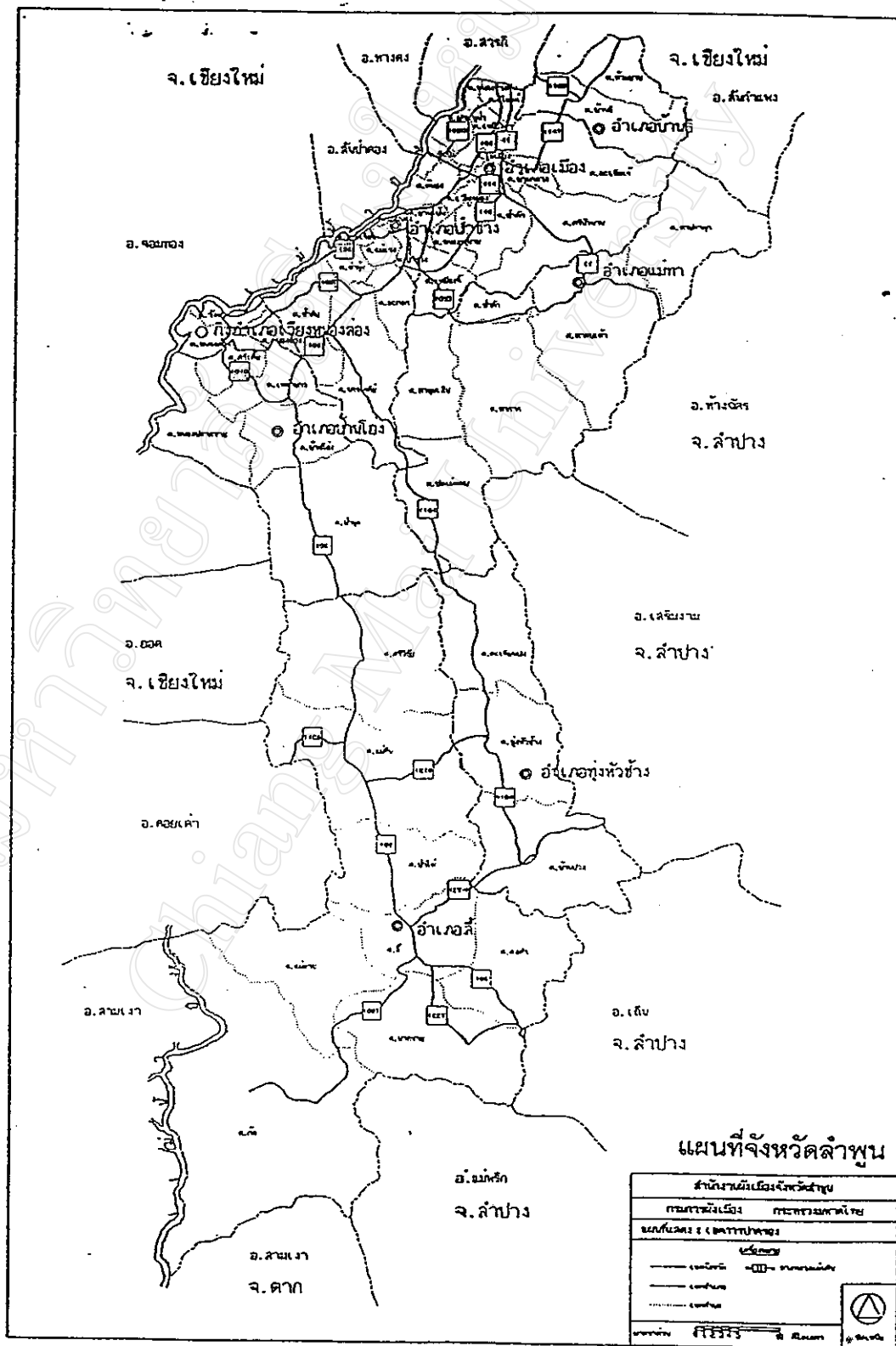
ลักษณะภูมิประเทศและที่ตั้งของหมู่บ้าน

ตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน ตั้งอยู่ห่างจากจังหวัดลำพูนประมาณ 40 กิโลเมตร ห่างจากที่ว่าการอำเภอบ้านโฮ้ง ไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือประมาณ 12 กิโลเมตร มีอาณาเขตพื้นที่ติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง
ทิศใต้	ติดต่อกับ ตำบลเหล่ายาว
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ ตำบลเหล่ายาว
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ ตำบลหนองปลาสะวาย

ลักษณะทางกายภาพของตำบลศรีเตี้ยเป็นที่ราบลุ่มมีแม่น้ำลี้ ไหลผ่าน ทำให้สามารถประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้ ตลอดปี ดังนั้นชุมชนศรีเตี้ยจึงมีศักยภาพในการทำเกษตรกรรม เช่นลำไย หอม และ กระเทียม ได้เป็นอย่างดี การคมนาคม การเดินทางมาตำบลศรีเตี้ย สามารถใช้เส้นทางติดต่อได้ หลายเส้นทาง คือ เดินทางจากจังหวัดเชียงใหม่ ก็จะใช้เส้นทางเชียงใหม่ – ฮอด เมื่อถึงแยกท่าลี่ ก็จะใช้เส้นทาง ท่าลี่ – ม่วงโตน ก็จะไปทางถึงตำบลศรีเตี้ยได้สะดวกเดินทางจากจังหวัดลำพูน ก็ใช้เส้นทาง ลำพูน – ลี้ เมื่อถึงแยกม่วงโตน ก็ใช้ถนน ม่วงโตน – ท่าลี่

แผนที่จังหวัดลำพูน

ประวัติชุมชนศรีเตี้ย

บ้านศรีเตี้ยเป็นชุมชนเก่าแก่แห่งหนึ่ง มีประวัติการตั้งถิ่นฐานย้อนหลังไปถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา ปัจจุบันชุมชนศรีเตี้ย มีเขตพื้นที่อยู่ในเขตอำเภอบ้านไธสง ลักษณะทางกายภาพของชุมชนศรีเตี้ยเป็นที่ราบน้ำท่วมถึง ตัวหมู่บ้าน ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของแม่น้ำลี้ จากคำบอกเล่าของคนแก่ในหมู่บ้าน คือ พ่อเล้า สูดวงรัตน์ บ้านเลขที่ 160 หมู่ 3 ต.ศรีเตี้ย อ.บ้านไธสง จ.ลำพูน เล่าว่า ในอดีตชุมชนศรีเตี้ยแห่งนี้ เดิมชื่อว่าบ้านสลีเตี้ย เป็นหมู่บ้านเก่าแก่ตั้งมานาน พ่อเล้า สูดวงรัตน์ คนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้านได้เล่าลำดับผู้ปกครองชุมชนศรีเตี้ยแห่งนี้เท่าที่จำได้ว่ามีผู้ใหญ่บ้าน (แก่บ้าน) มาหลายชั่วอายุคน ในปี พ.ศ. 2541 บ้านศรีเตี้ย ได้แบ่งเขตการปกครอง โดยกลายเป็น 3 หมู่บ้านคือ บ้านศรีเตี้ย หมู่ 3 บ้านศรีเจริญ หมู่ 6 บ้านศรีลาภรณ์ หมู่ 7

จากการที่ได้แบ่งเขตการปกครองทั้ง 3 หมู่บ้านอย่างเป็นทางการแล้วก็ตาม แต่ภายใน 3 หมู่บ้านนี้ยังคงมีกิจกรรมต่างๆร่วมกัน และยังคงรักษาความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันไว้ได้ตลอด กิจกรรมบางอย่างยังคงใช้ร่วมกัน เช่น ธนาคารหมู่บ้าน เงินสงเคราะห์ศพหมู่บ้าน เป็นต้น

ชุมชนศรีเตี้ย ซึ่งเป็นชุมชนเก่าแก่ตั้งมานาน เมื่อเข้ามาตั้งบ้านเรือนใหม่ๆ จากการบอกเล่าของแม่อุ้ยดวงพา ว่าพื้นที่ตรงนี้เป็นป่าไม้ที่สมบูรณ์ และชาวบ้านก็อาศัยพื้นที่ป่าแห่งนี้ในการเลี้ยงชีพเช่น หาเห็ด ฟืน หน่อไม้ หวาย ไม้ไผ่ เป็นต้น เมื่อคนมาอาศัยเพิ่มมากขึ้น พื้นที่ป่าแห่งนี้ก็ถูกชาวบ้านบุกรุก จับจองไว้เป็นที่ทำกิน บางพื้นที่ถูกนายทุนผู้มีอิทธิพลเข้าบุกรุกจับจอง จนเป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งกับชาวบ้านเรื่อยมา พื้นที่อีกส่วนหนึ่งชาวบ้านศรีเตี้ย กันไว้เป็นป่าชุมชนให้ชาวบ้านได้หาประโยชน์ เช่น เห็ด ฟืน ฯลฯ อีกส่วนหนึ่งชาวบ้านกันไว้เป็นเขตวัด และได้ตั้งสำนักสงฆ์ไว้คือ สำนักสงฆ์ดอยหลังถ้ำ สำนักสงฆ์แห่งนี้มีพื้นที่ป่าไม้หลายพันไร่ และชาวบ้านได้ร่วมแรงรวมใจกันสร้างเขตหวงห้ามของวัดไว้ ซึ่งได้รักษาพื้นที่ป่าแห่งนี้ไว้ในปัจจุบัน

ลักษณะประชากร อาชีพและรายได้

บ้านศรีเตี้ย หมู่ 3 บ้านศรีเจริญ หมู่ 6 บ้านศรีลาภรณ์ หมู่ 7 ชาวชุมชนศรีเตี้ยส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวน คือ สวนลำไย เป็นอาชีพหลัก ซึ่งคนในพื้นที่ดั้งเดิมจะมีที่ทำสำหรับทำสวนและเป็นของตนเอง เนื่องจากเดิมชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีพื้นที่เฉพาะไว้ปลูกคนเล็กคนน้อยเท่านั้น เพราะอยู่กันแบบ การผลิตแบบยังชีพ แต่เนื่องจากปัจจุบัน สังคมได้เจริญขึ้น ถนน

หนทางได้ตัดผ่านหลายสาย สภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปทำให้ชาวบ้านเกิดการปรับตัวเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย การดำรงชีวิตก็แปรเปลี่ยนไปตามกระแสของความเจริญ ส่งผลให้คนในชุมชนเกิดความต้องการ ตามกระแสความเจริญที่ขยายเข้าสู่ชุมชนมากขึ้น ในเวลาเดียวกัน ก็ต้องมีการพึ่งพาทายนอกมากขึ้น ชาวบ้านจึงแสวงหารายได้เพิ่มมากขึ้น เช่นปลูกกระเทียม ปลูกกระหล่ำ เสริมในสวนลำไย ทุกครัวเรือนเฉลี่ยแล้วมีรายได้เพิ่มมากขึ้นสามารถจับจ่ายใช้สอย ในชีวิตประจำวันได้ดี ส่วนที่เหลือก็เก็บออมไว้หรือฝากไว้กับธนาคารหมู่บ้าน แต่การลงทุนทำสวนลำไย มีการลงทุนค่อนข้างสูง ทำให้ชาวบ้านต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับเงินกู้ทั้งในระบบและนอกระบบ บางปีผลผลิตลำไย ราคาตกต่ำ ไม่คุ้มกับการลงทุนทำให้ชาวบ้านมีหนี้สินเพิ่มมากขึ้น แม้ว่าเศรษฐกิจในหมู่บ้านจะอยู่ในเกณฑ์ดี แต่ก็พบว่า เกือบทุกครอบครัวเป็นหนี้จากการกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ และ สหกรณ์การเกษตรบ้านไธสงทำให้ทุกครอบครัว ต้องดิ้นรนหาที่เพาะปลูกเพิ่ม มากขึ้น เพื่อที่จะนำเงินมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน

หมู่ที่	ชื่อบ้าน	จำนวนหลังคาเรือน	จำนวนประชากร		
			ชาย	หญิง	รวม
3	ศรีเตี้ย	217	372	397	769
6	ศรีเจริญ	227	397	380	777
7	ศรีลาภรณ์	135	256	259	515

การติดต่อสัมพันธ์กับภายนอกชุมชน

ชุมชนชนบทศรีเตี้ยในอดีตเป็นชุมชนชนบท เดิมชาวบ้านประกอบอาชีพทำนาและทำสวนลำไย ชาวบ้านมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน รักใคร่สามัคคีกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเมื่อถึงคราวจำเป็น รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีไว้ได้เป็นอย่างดี เช่นงานพิธี แต่งงาน งานศพ ขึ้นบ้านใหม่ ชาวบ้านจะช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี ชาวบ้านไม่ค่อยออกไปนอกชุมชนหากไม่มี ความจำเป็น เนื่องจากการคมนาคมติดต่อกับภายนอกชุมชนเป็นไปได้อย่างลำบากและลำบาก ถ้าไปติดต่อกับภายนอกต้องใช้ระยะเวลาหลายวันหรืออาจนอนค้างคืน หลังจากมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆของรัฐ ทำให้มีถนนตัดผ่านหมู่บ้าน หลายสาย ทำให้การเดินทางเข้าออกหมู่บ้านสะดวกมากยิ่งขึ้น สามารถเดินทางเข้าออกและรับรู้ข่าวสารและการพัฒนาจากภายนอกได้รวดเร็วขึ้น ปัจจุบันชุมชนศรีเตี้ยมีความสะดวกในการติดต่อสื่อสารกับชุมชน

ภายนอก เด็กออกไปเรียนหนังสือที่ลำพูน หรือเชียงใหม่ ไปเข้า กลับเย็น หนุ่มสาวไปทำงานที่ นิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ ที่ลำพูน หรือไปทำงานที่เชียงใหม่ สะดวกมากขึ้น

การเดินทางออกไปติดต่องานและค้าขายหรือทำกิจกรรมต่างๆภายนอกชุมชน ทำให้ ผู้ที่ออกไปติดต่อได้พบเห็นประสบการณ์แปลกใหม่ ได้เรียนรู้ได้เห็นปัญหา หรือสิ่งที่น่าสนใจ ต่างๆ หรือแนวคิดใหม่ๆ แล้วนำมาปรับให้เข้ากับวิถีชีวิตของตนเอง และชุมชน

นอกจากการออกไปติดต่อกับชุมชนภายนอกแล้ว เมื่อสังคมเจริญชาวชุมชนศรีเตี้ยก็ ได้ปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เช่นมีที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน มีทีวี มีเสียงตาม สายประชาสัมพันธ์ทุกเช้า-เย็น ทำให้ชุมชนศรีเตี้ยเกิดการรับรู้ข่าวสารต่างๆ อย่างทั่วถึงเมื่อมี ส่วนไหนไม่ถูกต้องเกิดขึ้นภายในชุมชนของตนเอง ก็จะไปประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้คนในชุมชน ได้รับรู้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เองที่ทำให้ชุมชนมีพลังผลักดันไปสู่การเรียกร้องที่ดินทำกิน

ระบบความสัมพันธ์ของชุมชน

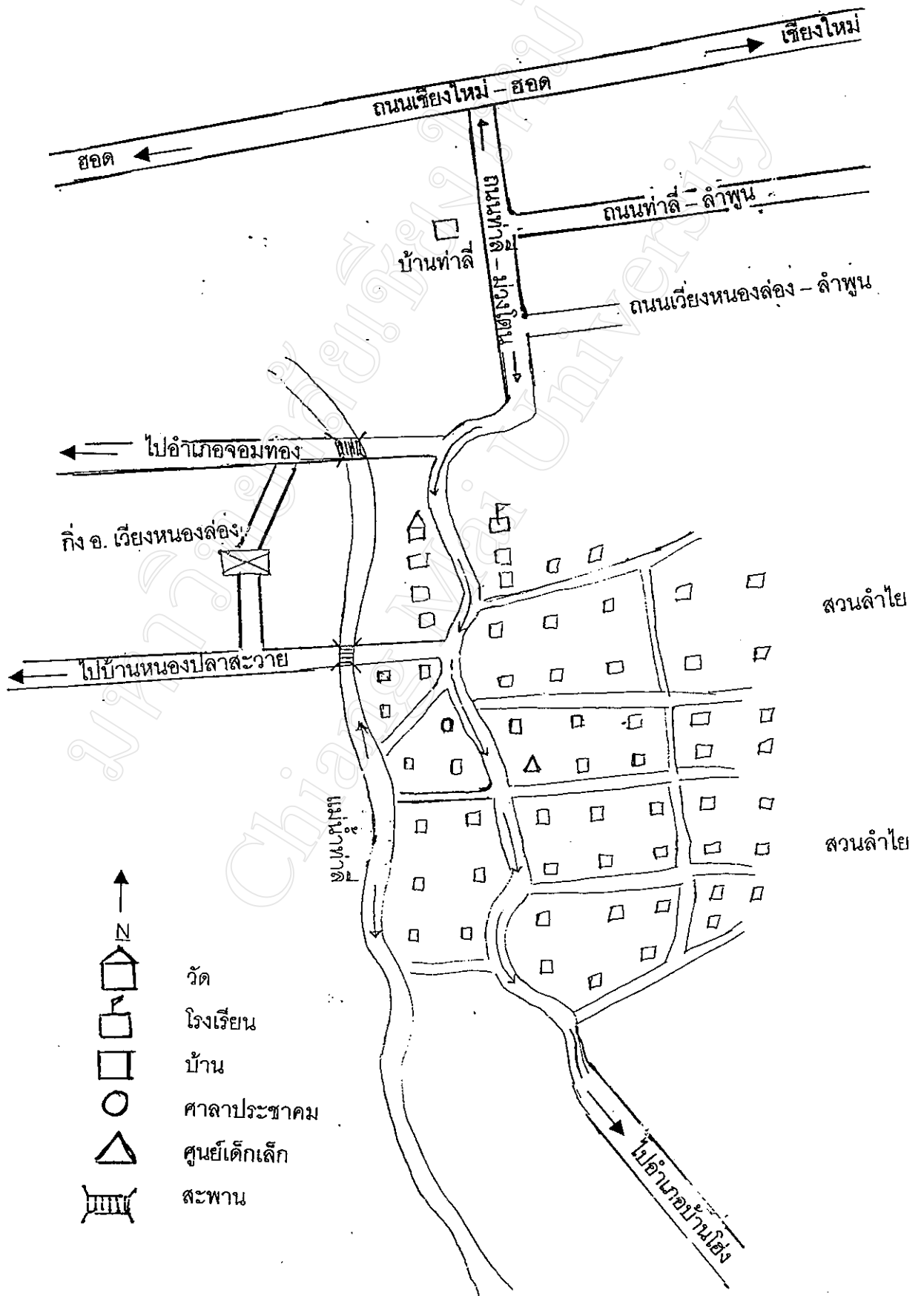
สำหรับความสัมพันธ์ของชุมชนศรีเตี้ย ต.ศรีเตี้ย อ.บ้านโฮ่ง จ.ลำพูน สภาพโดย ทั่วไปแล้วจะมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติและชุมชนชนบทโดยทั่วไป ซึ่งมีความสามัคคี กลมเกลียวรักใคร่ปรองดองกัน ถึงแม้ว่าชุมชนศรีเตี้ยจะเป็นชุมชนใหญ่ แต่ยังคงรักษาประเพณี วัฒนธรรมค่านิยม ที่ดีของชุมชนไว้ได้เสมอ

ลักษณะครอบครัวของคนในชุมชนส่วนใหญ่เมื่อมีครอบครัวแล้ว จะแยกครอบครัว ออกจากบ้านเดิม ยกเว้นคนสุดท้ายที่จะต้องเลี้ยงดูบิดามารดา สำหรับผู้ที่แต่งงานแล้วส่วน ใหญ่ฝ่ายชายจะไปอยู่บ้านฝ่ายหญิง

ประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อ ของคนในชุมชน

ผู้คนในชุมชนศรีเตี้ยทุกครอบครัวนับถือศาสนาพุทธ ชาวบ้านในชุมชนให้ความสำคัญ ต่อการทะนุบำรุงศาสนา และให้ความสำคัญต่อสถาบันพระพุทธศาสนาสังเกตได้จาก การร่วมแรงร่วมใจก่อสร้างถาวรวัตถุ บริเวณวัด เช่นวัดศรีเตี้ย ซึ่งเป็นวัดที่ตั้งมานานจะมีการ ซ่อมแซมหรือบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพเดิม และวัดดอยหลังถ้ำ ซึ่งเป็นวัดที่สร้างขึ้นใหม่ ชาวบ้านในชุมชนจะช่วยกันสร้างรั้วกำแพงล้อมรอบบริเวณวัดอย่างสวยงาม คนในชุมชนจะ พากันมาวัด ทำบุญ ไหว้พระ สวดมนต์ และฟังธรรมในวันพระ และวันสำคัญต่างๆ เช่นวันเข้า พรรษาวันออกพรรษาวันวิสาขบูชา เป็นต้น

แผนที่แสดงที่ตั้งชุมชน

-ประเพณีเลี้ยงผีปู่ย่า ชาวบ้านทุกครอบครัวมีความเชื่อเคารพนับถือตลอดมา โดยเชื่อว่าผีบรรพบุรุษจะเป็นผู้ดูแลคุ้มครองปกป้องรักษาบ้านเรือน และคอยปกป้องลูกหลานหรือคนในหมู่บ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข หากครอบครัวใดมีกิจกรรมภายในครอบครัว ก็จะไปบนบานศาลกล่าว เลี้ยงบ้าน (ศาลเจ้าบ้าน) ซึ่งผู้วิจัยเองก็มีบ้านติดกับเขตที่เป็นเลี้ยงบ้าน เพียง 10 เมตรเท่านั้น เช่น ลูกสาวของชาวบ้านครอบครัวใด ก่อนที่จะไปสมัครงานที่ไหนก็จะบนบานศาลกล่าว เลี้ยงบ้าน เมื่อได้งานทำแล้วก็จะกลับมาเลี้ยงเลี้ยงบ้าน ในส่วนของชุมชนภายใน 1 ปี จะจัดให้มีวันเลี้ยงเลี้ยงบ้าน 1 วัน ซึ่งชุมชนได้ทำเช่นนี้ติดต่อกันมาตลอด

-ประเพณีสูขวัญ การทำประเพณีสูขวัญจะทำหลังจากได้รับอุบัติเหตุหลังจากหายเจ็บป่วยหรือกลับจากการเดินทางไกล ซึ่งชาวบ้านมีความเชื่อว่าตนป่วยขวัญมักจะตกหายไปอยู่ไกลๆ จึงมีพิธีเรียกขวัญ ให้กลับคืนมาหาตัวเจ้าของ โดยในพิธีกรรมดังกล่าวจะมีหมอขวัญหรือผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านเป็นผู้จัดเตรียม "สะตวง" ซึ่งเป็นภาชนะสี่เหลี่ยมทำจากกาบกล้วย ภายในใส่อาหารคาวหวาน กล้วย อ้อย บุหรี่ และด้ายสายสิญจน์ เมื่อทำพิธีเสร็จก็จะนำสะตวงไปวางไว้ตามทางแยก และทำด้วยสายสิญจน์ มาผูกข้อมือให้กับผู้ป่วยหรือผู้ที่กลับจากการเดินทาง นอกจากประเพณีดังกล่าวข้างต้นแล้ว ภายในชุมชนยังมีประเพณีอื่นๆ อีกได้แก่ ประเพณีแต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ ทำบุญหาผู้ตาย สืบชะตา แห่ไม้ค้ำโพธิ์ ปอยหลวง สงกรานต์

ระบบเครือญาติ

ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ เป็นความสัมพันธ์ทางสังคมที่เชื่อมโยงและเกาะกลุ่มตามสายสัมพันธ์ของญาติพี่น้อง จากการสังเกตความสัมพันธ์ดังกล่าวพบว่า บรรพบุรุษของคนในชุมชนศรีเตี้ย เริ่มแรกเป็นตระกูลเดียวกัน และมีลักษณะเชื่อมโยงทางการแต่งงาน ในอดีตคนในครอบครัวหนึ่งๆ จะมีสมาชิกจำนวนมาก และเมื่อแต่งงานกันภายในกลุ่ม จึงทำให้ความเป็นเครือญาติ ยิ่งแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น จากคำบอกเล่าของผู้อาวุโสในหมู่บ้านคือ มีผีรักษาผีเก้าเดียวกัน ความสัมพันธ์เหล่านี้เป็นปัจจัยหนึ่งที่เชื่อมโยงไปถึงความสัมพันธ์ในด้านอื่นๆ เช่น การปกครอง ซึ่งทำให้สมาชิกภายในชุมชนสามารถควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกภายในชุมชน

นอกจากความเป็นเครือญาติในหมู่บ้านแล้ว ระหว่างหมู่บ้าน ยังมีการเชื่อมโยงเครือญาติโดยการแต่งงานกันกับคนหมู่บ้านอื่นที่ใกล้เคียง อีกทั้งจากการที่ชุมชนใกล้เคียงกัน

จะมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่คล้ายคลึงกัน จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดเครือญาติทางวัฒนธรรม มีการช่วยเหลือ พึ่งพาอาศัยกัน ตลอดเวลา

ปัจจุบันความสัมพันธ์ทางเครือญาติระหว่างหมู่บ้าน ในตำบลถือว่ายังรักษาความเป็นเครือญาติทั้งภายในและภายนอกชุมชนได้ จากการสังเกตการเข้าร่วมงานบุญประเพณีต่างๆ ในชุมชน เช่น งานศพ งานแต่งงาน และงานประเพณี พิธีกรรมความเชื่อ และพระพุทธศาสนา ยังมีการติดต่อและเยี่ยมเยียนช่วยเหลือกิจกรรมกันตลอด จากข้อสังเกตที่ว่า ถึงแม้คนในหมู่บ้านต่างกัน ถ้าถามถึงชื่อและยังบอกนามสกุล ส่วนใหญ่จะรู้จักกันหมด ตลอดจนบอกถึงสถานภาพการไปมาหาสู่ระหว่างกันของคนในชุมชน และหมู่บ้านใกล้เคียง ยังคงมีอยู่บ่อยๆ ความเป็นเครือญาติ จึงร้อยรัดให้ผู้คนสามัคคี และช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน แต่ปัจจุบันปัญหาทางด้านการผลิตทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัญหาที่ซับซ้อน ที่ชุมชนเดียว ครอบครัวเดียว ไม่สามารถแก้ไขได้ ความสัมพันธ์ที่มีมาในอดีตจึงเชื่อมโยงกลุ่มเครือญาติร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้เป็นอย่างดี

การเมืองการปกครองภายในชุมชน

เดิมชุมชนศรีเตี้ย เป็นชุมชนเล็กๆ เหมือน ชนบททั่วไป ลักษณะการปกครองในชุมชนจะเป็นแบบง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน ทั่วทุกหลังคาเรือนจะรู้จักมักคุ้นกันหมด มีลักษณะเป็นแบบปฐมนูมิ มีเรื่องเดือดร้อนอะไรก็ช่วยเหลือกันได้เต็มที่ประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ ทุกครัวเรือน จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีกัน รักใคร่ปรองดองกันไม่ก่อการทะเลาะวิวาท ในชุมชน ไม่นำความเดือดร้อนมาสู่ชุมชน แต่ในสังคมปัจจุบันชุมชนศรีเตี้ย แม้จะมีลักษณะเป็นชุมชนชนบทอยู่ก็ได้แปรเปลี่ยนไปตามกระแสสังคม กระแสโลก ดังนั้นการจัดการปกครองของชุมชนศรีเตี้ย มีการจัดการปกครองรูปแบบสมัยใหม่ โดยมีผู้นำที่แต่งตั้งเป็นทางการ คือ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน

ผู้นำทางศาสนาได้แก่ พระ เมื่อมีผู้นำที่เป็นทางการที่ได้รับการแต่งตั้งถูกต้องแล้ว ผู้นำหมู่บ้านก็จะจัดการปกครองผู้คนในหมู่บ้าน ซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำ หมู่บ้านไหนมีผู้นำที่เข้มแข็งก็จะนำชาวบ้านจัดการปกครอง ให้อยู่ในความสงบเรียบร้อยได้ดี สำหรับหมู่บ้านศรีเตี้ย มีการจัด การปกครองดังนี้ คือ

1. การแบ่งครัวเรือนในหมู่บ้าน เป็นกลุ่มและอยู่ในเส้นทางเดียวกัน เป็นหมวดหมู่ โดยผู้ใหญ่บ้านแต่งตั้งลูกบ้าน คนใดคนหนึ่งภายในหมวดเป็นหัวหน้าหมวด

2. คณะกรรมการหมู่บ้านขึ้น เพื่อช่วยผู้ใหญ่บ้านในการสอดส่องดูแลความสงบเรียบร้อยของหมู่บ้านและมีหน้าที่คอยช่วยเหลือหรือบริการต่างๆภายในหมู่บ้าน เช่น การสำรวจข้อมูลต่างๆ การพัฒนาหมู่บ้าน การเก็บเงินช่วยเหลือการกุศล การช่วยงานจัดการช่วยเหลือโรงเรียน ตลอดจนการเชิญชวนให้สมาชิกภายในหมู่บ้านได้ใช้สิทธิในการเลือกตั้งต่างๆ

3. การประชุมหมู่บ้าน ชุมชนศรีเตี้ยเป็นชุมชนหนึ่งที่มีอาชีพทำสวนลำไย ซึ่งเวลาส่วนใหญ่จะอยู่กับสวนลำไยโดยเฉพาะช่วงเวลากลางวันขณะทำงานอยู่ที่สวนลำไยของตน การประชุมหมู่บ้านจะใช้เวลาช่วงกลางคืน เป็นส่วนมากเวลาประมาณ 20.00 ถึง 22.30 เพราะลูกบ้านจะปลอดภัยจากภารกิจ เพื่อความสะดวกของหมู่บ้าน ก่อนที่จะมีการประชุม คณะกรรมการหมู่บ้านที่ได้รับเลือกให้ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ก็จะประชาสัมพันธ์ในช่วงเช้า และช่วงเย็น ก่อนการประชุม 1 วัน เพื่อให้ชาวบ้านทุกคนได้รับทราบ และเมื่อถึงวันประชุมในช่วงเช้าประมาณ 6 โมงเช้า ก็จะประชาสัมพันธ์อีกครั้งหนึ่ง เวลา 19.00 น. ก็จะประชาสัมพันธ์อีกครั้ง ชาวบ้านก็มาประชุมในเวลา 20.00 โดยพร้อมเพียงกัน สำหรับผู้ไม่มาประชุมครอบครัวที่อยู่ใกล้ชิดกันก็จะบอกเรื่องการประชุมให้ฟังต่อไป

สำหรับการปกครองในระดับตำบล ก็เป็นการปกครองอีกระดับหนึ่งที่เป็นทางการมากกว่าคือ มีองค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นนิติบุคคลและเป็นหน่วยงานของราชการส่วนท้องถิ่นคณะกรรมการบริหารส่วนตำบล จะเป็นตัวแทนของชาวบ้านช่วยออกความเห็นและกำหนดกฎระเบียบของชุมชนและนำปัญหาต่างๆของชุมชนมาพิจารณาหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน

การเรียกร้องในที่ดินทำกินในพื้นที่ป่าสาธารณประโยชน์

การเปลี่ยนแปลงของสังคมก็เป็นปัจจัยหนึ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งได้เช่นกันผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเรียกร้องสิทธิที่ดินทำกินของชุมชนชาวศรีเตี้ยนั้น พบว่า คนในชุมชนศรีเตี้ยนั้นถึงแม้ว่าแต่ละคนที่มีส่วนในการเรียกร้องนั้นจะมีสถานะภาพและบทบาทต่างกัน แต่ก็ไม่ทำให้การรวมกลุ่มหรือกลุ่มของตนนั้นแตกแยกแต่ประการใด แต่กลับทำให้กลุ่มมีศักยภาพหรือมีพลังที่เข้มแข็งขึ้นกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทมากที่สุด ในการเรียกร้องคือ นายธนายะไลภา ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 6 นายปฐม สูดวงรัตน์ สมาชิก อบต. ศรีเตี้ย คณะกรรมการหมู่บ้าน หัวหน้าหมวดของหมู่บ้านและลูกบ้านผู้ที่มีความ ตามลำดับส่วนผู้ที่มีสถานะภาพเป็นผู้นำทางสังคม ผู้นำทางด้านเศรษฐกิจ ผู้นำทางด้านการศึกษา เป็นผู้ที่มีส่วน

ร่วมมากกว่าชาวบ้านธรรมดาไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนกำหนดความต้องการ การวางแผน การตัดสินใจ การเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการ การติดตามผลงาน จากการสังเกตพบว่าชาวบ้านในชุมชนศรีเตี้ยไม่ว่าจะมีฐานะดี ฐานะปานกลาง หรือฐานะยากจนก็ตาม จะให้ความร่วมมือเข้ามามีส่วนร่วมกับกลุ่มผู้ชุมนุมเรียกร้องและให้ความร่วมมือภายในกลุ่มเป็นอย่างดี และชาวบ้านเกือบทุกหลังคาเรือนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มชุมนุมเรียกร้อง

สำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเรียกร้องที่สำคัญอีกบุคคลหนึ่งและมีสถานภาพที่แตกต่างจากบุคคลธรรมดาสามัญคือ มีสถานภาพเป็นพระภิกษุคือ พระอาจารย์สมคิด ปัญญาวิโร แห่งสำนักสงฆ์ดอยหลังถ้ำ สำนักสงฆ์แห่งนี้ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เกิดปรากฏการณ์ที่ทำให้เกิดการเรียกร้องในครั้งนี้ โดยชาวบ้านในละแวกนี้คือเขตตำบลศรีเตี้ย และตำบลใกล้เคียง ได้ให้ความเคารพนับถือมากที่สุดจากการสังเกตการมาทำบุญของชาวบ้าน ไม่ว่าจะเทศกาลสำคัญหรือวันธรรมดา จะมีผู้คนศรัทธามาทำบุญไม่ขาดและวันๆ หนึ่งผู้คนจะมาทำบุญไม่น้อยกว่า 15 - 20 ราย ผู้วิจัยได้เข้ามาสังเกตการณ์พบว่า ผู้คนมาทำบุญที่สำนักสงฆ์แห่งนี้ในแต่ละวันเป็นจำนวนมาก และสำนักสงฆ์แห่งนี้ก็อยู่ห่างจากชุมชนประมาณ 1 กม. จากการสอบถามผู้ที่เข้ามาทำบุญที่สำนักสงฆ์ต่างกล่าวตรงกันว่า เพราะศรัทธาพระอาจารย์สมคิด ปัญญาวิโร เพราะเป็นพระนักปฏิบัติธรรมและพระนักพัฒนาพร้อมๆ กัน เมื่อพระที่มีคุณลักษณะเด่นๆ อย่างนี้ ชาวบ้านจึงให้ความเคารพนับถือ เชื่อฟัง ครั้งหนึ่งเมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์ของชุมชนศรีเตี้ย พระอาจารย์ได้เทศน์สั่งสอนอบรมสั่งสอนให้ชาวบ้านในชุมชนศรีเตี้ย เห็นประโยชน์ผลดีของพื้นที่ป่าทำให้ชาวบ้านศรีเตี้ยได้เกิดความรู้สึกในการอนุรักษ์ และกลุ่มเรียกร้องได้ใช้สถานที่สำนักสงฆ์ดอยหลังถ้ำเป็นสถานที่ประชุมปรึกษาหาเตรียมการต่าง ๆ มาโดยตลอด

สำหรับสถานที่ชุมนุมเรียกร้องของกลุ่มชาวบ้านอีกแห่งหนึ่ง ได้ใช้พื้นที่บริเวณที่ตั้งอำเภอบ้านโอง เป็นสถานที่อีกแห่งหนึ่งที่ชาวบ้านศรีเตี้ยได้รวมตัวชุมนุมเรียกร้อง เพราะเป็นสถานที่ของรัฐที่ทำหน้าที่ปกครองเขตอำเภอบ้านโองทั้งหมด ที่ว่าการอำเภอบ้านโองจะเป็นหน่วยงานองค์กรที่รวบรวมหน่วยงานสำคัญ ๆ ไว้ในบริเวณเดียวกัน เช่น สำนักงานที่ดิน อำเภอ สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ เป็นต้น

จากการสังเกตพบว่า เมื่อราษฎรมีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเข้ามาร้องเรียนหรือ มีการชุมนุมเรียกร้องเกิดขึ้น เช่น ชาวบ้านศรีเตี้ย ได้ชุมนุมเรียกร้องให้มีการพิจารณาเรื่องที่ป่าสาธารณะประโยชน์ แต่ก็ไม่ได้รับการเอาใจใส่เท่าที่ควรเพราะผู้มีอำนาจพิจารณาในอำเภอไม่

สามารถตัดสินใจได้ หรือไม่สามารถสั่งการได้ ต้องให้หน่วยงานระดับจังหวัดขึ้นไปพิจารณา ทำให้กลุ่มผู้ชุมนุมไม่พอใจหน่วยงานของทางราชการในระดับอำเภอ

สถานที่สำนักงานจังหวัดลำพูนเป็นสถานที่อีกแห่งหนึ่งที่ชาวบ้านศรีเตี้ย ได้ชุมนุมเรียกร้องและทางจังหวัดก็ได้ให้ความร่วมมือกับกลุ่มผู้ชุมนุมด้วยดีและได้แต่งตั้งกรรมการขึ้นมาพิจารณา จากการสังเกตพบว่า การตั้งกรรมการขึ้นมาพิจารณาเรื่องต่างๆ ที่ชาวบ้านร้องเรียน จะไม่มีการดำเนินการทันทีหรือบางที่ไม่ได้ดำเนินการเลย จากการสอบถามสัมภาษณ์นายธนา ยะโสภาน ซึ่งเป็นแกนนำคนสำคัญในการเรียกร้องสิทธิที่ดินทำกินกล่าวว่า การแต่งตั้งกรรมการขึ้นมา นั้นเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ถ้าไม่มีการตั้งกรรมการขึ้นมาพิจารณาแล้ว ผู้ชุมนุมเรียกร้องจะทำลายทรัพย์สินของทางราชการแล้วว่า กลุ่มผู้ชุมนุมจะรวมตัวกันเข้าร้องเรียนในระดับสูงต่อไปและเพื่อไม่ให้กลุ่มผู้ชุมนุมได้รวมตัวกันที่กรุงเทพฯ หรือที่นายกรัฐมนตรี

จากการสังเกตพบว่า หน่วยงานของรัฐระดับอำเภอและระดับจังหวัด ไม่สามารถตัดสินใจในเรื่องที่ชาวบ้านชุมนุมเรียกร้อง แต่จะรับเรื่องร้องเรียนไว้เพื่อรายงานให้หน่วยเหนือกว่าพิจารณา หรือถ้ามีการแต่งตั้งกรรมการก็จะแต่งตั้งไว้เพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น หรือเพื่อยืดเวลาให้มีการเรียกร้องสงบ เมื่อมีการย้ายผู้มีอำนาจในหน่วยงานนั้นไป ปัญหาจะหยุดอยู่เพียงแค่นั้น ต้องรอผู้มีอำนาจเข้ามาใหม่

คณะกรรมการกฤษฎีกา เป็นอีกองค์กรหนึ่งที่ตั้งขึ้นมาเพื่อพิจารณาเรื่องราวร้องทุกข์ของประชาชนจากการสัมภาษณ์ นายปฐม สุตวงรัตน์ และนายธนา ยะโสภาน ซึ่งเป็นแกนนำคนสำคัญ และเคยเข้าร้องเรียนต่อคณะกรรมการกฤษฎีกามาแล้วกล่าวว่า เรื่องที่เคยร้องเรียนและแต่งตั้งให้คณะกรรมการขึ้นมาพิจารณาแต่ก็เป็นไปอย่างล่าช้า เมื่อมีการเปลี่ยนรัฐบาล คณะกรรมการชุดนี้ก็จะหมดอำนาจขอให้รัฐบาลชุดใหม่แต่งตั้งกรรมการกฤษฎีกาชุดใหม่ขึ้นมา เพื่อพิจารณาอีกครั้ง จึงเป็นเหตุให้การพิจารณาเรื่องราวต่าง ๆ จึงต้องล่าช้าออกไป

ประวัติตำบลศรีเตี้ย

ตำบลศรีเตี้ยเป็นตำบลหนึ่งในอำเภอป่ากบอง (อำเภอป่าซางในปัจจุบัน) หลังจากราชการได้ยกฐานะตำบลบ้านโง่งเข้าเป็นกิ่งอำเภอ เมื่อปี พ.ศ. 2460 ตำบลศรีเตี้ย ก็ได้โอนมาขึ้นกับกิ่งอำเภอบ้านโง่ง ส่วนชื่อตำบลนั้นชาวบ้านได้ยึดเอาไม้สลีเตี้ยอยู่กลางหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านศรีเตี้ย” ต่อมากลุ่มชนหลายกลุ่มได้อพยพเข้ามาอยู่มากขึ้น และมีหลายหมู่บ้าน จึงได้รับการยกฐานะเป็นตำบลและอาศัยชื่อ “ศรีเตี้ย” เป็นชื่อของตำบลเพื่อเป็นสิริมงคล เป็นต้นมา

สภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล

1. สภาพทั่วไป

1.1 ที่ตั้ง

ตำบลศรีเตี้ยตั้งอยู่ทางทิศเหนือของที่ว่าการอำเภอบ้านไผ่ ห่างจากที่ว่าการอำเภอบ้านไผ่ประมาณ 7 กิโลเมตร ห่างจากศาลากลางจังหวัดลำพูนประมาณ 40 กิโลเมตร องค์การบริหารส่วนตำบลศรีเตี้ย ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2539 ประกอบด้วยหมู่บ้านในพื้นที่ จำนวน 7 หมู่บ้าน คือ

หมู่ที่ 1 บ้านหลายแก้ว

หมู่ที่ 2 บ้านสันปูเลย

หมู่ที่ 3 บ้านศรีเตี้ย

หมู่ที่ 4 บ้านหนองสะลิง

หมู่ที่ 5 บ้านดงขี้เหล็ก

หมู่ที่ 6 บ้านศรีเจริญ (ประกาศจัดตั้งหมู่บ้านเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2542)

หมู่ที่ 7 บ้านศรีลาภรณ์ (ประกาศจัดตั้งหมู่บ้านเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2542)

1.2 เนื้อที่

เนื้อที่โดยประมาณทั้งตำบล 55 ตารางกิโลเมตร โดยมีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ จดตำบลหนองล่อง กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง
จังหวัดลำพูน

ทิศใต้ จดตำบลหนองปลาสะวาย อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดลำพูน

ทิศตะวันออก จดตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดลำพูน

ทิศตะวันตก จดตำบลหนองปลาสะวาย อำเภอบ้านไผ่
จังหวัดลำพูน

1.3 ภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่ราบจนถึงราบลุ่ม ภูเขาล้อมรอบ มีแม่น้ำดีไหลผ่าน และมีลำน้ำเหมืองไหลผ่านชุมชนหลายสาย ได้แก่ ลำเหมืองบ้านดง เปาโตน กันงอ บ่อครก และพันตอง

ลักษณะภูมิประเทศ ได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ มีอากาศหนาวจัดในฤดูหนาวและร้อนจัดในฤดูร้อน ปริมาณน้ำฝนจะมีมาก ในช่วงสิงหาคมและกันยายน

1.4 ประชากร

ตำบลศรีเตี้ย มีจำนวนประชากร	6,583	คน
- ชาย	3,240	คน
- หญิง	3,343	คน

2. สภาพเศรษฐกิจ

2.1 อาชีพ

ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งเป็นการเกษตรที่สามารถทำรายได้หมุนเวียนตลอดทั้งปี พืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ ลำไย หอมแดง กระเทียม และกะหล่ำปลี

2.2 หน่วยธุรกิจในองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเตี้ย

- บั๊มน้ำมัน	2	แห่ง
- บั๊มน้ำหลอด	7	แห่ง
- ร้านจำหน่ายก๊าซ	3	แห่ง
- ตลาด	3	แห่ง
- ร้านจำหน่ายรถยนต์, จักรยานยนต์	2	แห่ง

ส่วนมากเป็นร้านค้าย่อย จำหน่ายเครื่องอุปโภคบริโภค และมีตลาดนัดที่จำหน่ายสินค้าราคาถูก

3. สภาพทางสังคม

3.1 การศึกษา

- โรงเรียนมัธยมศึกษา	1	แห่ง (ตั้งอยู่หมู่ที่ 1)
- โรงเรียนประถมศึกษา	5	แห่ง (ตั้งอยู่หมู่ 1, 2, 4, 5 และ 7)
- โรงเรียนปริยัติธรรม	1	แห่ง (ตั้งอยู่หมู่ 1 วัดพระเจ้าตนหลวง)
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียน	2	แห่ง (ตั้งอยู่ หมู่ 4 และ 6)
- ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ศรช.)	1	แห่ง (ตั้งอยู่หมู่ที่ 2)
- ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน	5	แห่ง

3.2 สถาบันและองค์การศาสนา

- วัด 6 แห่ง (ตั้งอยู่หมู่ที่ 1, 2, 4, 5, 7)
- สำนักสงฆ์ 1 แห่ง (ตั้งอยู่หมู่ที่ 6)

ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธและมีวัฒนธรรมสืบสานประเพณีเก่าแก่มาช้านาน เช่น ประเพณีวันสงกรานต์ สรงน้ำธาตุ และประเพณีแข่งกลองหลวง

3.3 การสาธารณสุข

- สถานอนามัยประจำตำบล จำนวน 2 แห่ง (ตั้งอยู่หมู่ที่ 1,2)
- อัตราการมีและการใช้ส้วมราดน้ำ 100 %

3.4 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

- สถานีตำรวจชุมชน จำนวน 1 แห่ง (ตั้งอยู่หมู่ที่ 1)
- จุดตรวจประจำตำบล จำนวน 1 แห่ง (ตั้งอยู่หมู่ที่ 7)

4. การบริการขั้นพื้นฐาน

4.1 การคมนาคม

- ถนนสายหลักตัดผ่าน คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101(สายท่าลี่-ม่วงโตน)
- ถนนสายหลักตัดผ่านคือ ถนนโยธาธิการ (สายสันเหมือง – หล่ายแก้ว)
- ถนนสายรองตัดผ่าน คือ ถนน รพช. (ศรีเตี้ย – หนองเขียด)
- ถนน คสล, คสม, เข็มตำบลและหมู่บ้าน จำนวน 13 กิโลเมตร
- สะพานคอนกรีตเสริมเหล็ก จำนวน 30 แห่ง

4.2 การโทรคมนาคม

- โทรศัพท์สาธารณะ จำนวน 4 ตู้ (ตั้งอยู่หมู่ที่ 1, 2, 5, 7)
- โทรศัพท์สำหรับที่อยู่อาศัย จำนวน 6 หมู่บ้าน (ยกเว้นหมู่ที่ 4)

4.3 การมีไฟฟ้าใช้

ทุกหมู่บ้านใช้ไฟฟ้าครบทุกหมู่บ้าน

4.4 แหล่งน้ำธรรมชาติ

- ลำน้ำ 1 สาย (ลำน้ำลี้)
- ลำเหมือง 5 สาย (ลำเหมืองเป่าโตน, บ่อครก, พันตอง, กันงอ, บ้านดง)

4.5 แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

- ฝาย	2	แห่ง
- ปอน้ำตื้น	10	แห่ง
- ปอโยก	7	แห่ง
- สระน้ำ	3	แห่ง
- ประปาหมู่บ้าน	11	แห่ง

5. ข้อมูลอื่น ๆ

5.1 ทรัพยากรในพื้นที่

- ป่าชุมชน จำนวน 4,500 ไร่

5.2 มวลชนที่จัดตั้ง

- อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน 2 รุ่น จำนวน 71 คน
- ไทยอาสาป้องกันชาติ 2 รุ่น จำนวน 50 คน
- ลูกเสือชาวบ้าน 3 รุ่น จำนวน 224 คน
- อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน จำนวน 300 คน
- อาสาสมัครตำรวจชุมชน จำนวน 10 คน